

*Mihet Sazgıncı*

-1-

Sayın Yargıçlar,  
29 aydanberi tutuklu olarak yargılanmaktayız. Bugün 31. oturum, sorgularınızın tamamlandığı 9. oturumdan itibaren müdafilerimiz her oturum sonunda, tabliyemizle ilgili olarak defaatle söz aldılar. Sayısız belge, argüman, kanıt ve gerekçe ile tutukluluğumuzun devamının hukuken niçin olanaksız olduğunu, tabliyemizin gerekliliğini sayısız kez ısrarla dile getirdiler.

104. madde kimbilir kaç kez ele alındı. Yasal gerekçeler kimbilir kaç kez irdelenip olayımızda yeri bulunmadığı belirtildi. Tutukluluğumuzun devam gerekçesi olarak her sefer heyetinizin gösterdiği "suçun tarif ve mahiyeti, tevkiif sebep ve tarihi" ve "dosya kapsamı" ibarelerinin anlamsızlığı, deyim yerindeyse bu ibareler didik didik edilerek ortaya kondu. Kimi talepte belli bir noktaya ağırlık verildi, kimisinde hemen bütün noktalar birkez daha ele alındı.

Artık söylenecek yeni birşey kalmadı, denecek kadar hepsi, her yönüyle defaatle incelendi, üzerlerine ışık tutuldu, aydınlatıldı. Bir keresinde, bir sayın müdafimiz, "söylenecek yeni birşey kalmasa da biz gene aynı şeyleri yineleme pahasına yeniden söz alacak, gerçekleri dile getireceğiz, hukukun gereklerini ortaya koyacağız, böylece her kez sayın heyete sorumluluğumu yeniden hatırlatacağız" mealinde konuşmuştu. Sorumluluğu yeniden hatırlatma konusu, bu konuşmamamın esas motifi olmamakla birlikte şimdi ben de, daha önceleri tahliyemizle ilgili olarak ileri sürülen başlıca kanıt ve gerekçeleri topluca ve çok kısaca özetlemek niyetindeyim; daha sonra bu konuda geliştireceğim düşünce ve görüşlere baz oluşturmak üzere.

104. madde söze şöyle başlıyor: "Suçu işlediğine dair aleyhinde kuvvetli emareler elde edilen sanık" ve devam ediyor "aşağıdaki yazılı hallerde tutuklanabilir" o halde herşeyden önce ortada bir "suç"un mevcudiyeti ve sanığın bu suçu işlediği hususunda kuvvetli emarelerin elde edilmiş olması gerekmektedir.

O zaman öncelikle "suç" üzerinde durmak uygun olacaktır. Davamız açıldıktan sonra Türk hukuk yaşamında konu ile doğrudan ilgili iki önemli gelişme olmuştur.

- Anayasa Mahkemesi, SP hakkında verdiği kararda Anayasanın 14. maddesini yorumlamıştır.
- insan Hakları Komisyonu'na bireysel başvuru kabul edilmiş, daha sonra buna İnsan Hakları Divanı da eklenmiştir.

Bunlardan birincisi, TCK. 141. maddesini doğrudan ilgilendirmekte ve onun da yeni bir gözle ele alınmasını zorunlu kalmaktadır. Nitekim dosyada örneği görüldüğü üzere bilirkişiliklerinden kuşku duyulmayacak profesörler, bu karardan sonra artık, düşünce özgürlüğü ve komünist

partisinin yasallığı konusunda 141 ve 142. maddelerde yeni bir düzenlemeye gerek kalmadığını, sorunun bu kararlar göz önüne alınmış olduğunu bilimsel olarak ortaya koymuşlardır. Bu durumda, iddianamede hakkımızda esas teşkil eden 141. madde ile ilgili suçlamaya maddeten olanak kalmamıştır. O halde ortada suçlanabileceğimiz bir suç mevcutmuşcasına tutukluluğumuzun devamına karar verilmesi açık haksızlıktır.

Bu yapılmamalıydı, yapılmamalıdır.

Güncellenen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne gelince yasa hükmündeki, ayrıca 82 Anayasası dahi, gerekçesinde doğrudan bu sözleşmeye atıfta bulunarak 2. maddesindeki insan haklarına saygılı ibaresinden Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi ile bu sözleşmenin kast edildiğini açıkladığına göre, bu sözleşmenin maddeleri buna göre değerlendirilme durumundadır. 141. ve 142. maddeler açık sözleşme hükümlerine göre zimni değişikliğe uğramıştır. Ayrıca Anayasa da yaptığı atıfla bu değişikliği zorunlu kılmıştır. dünyaca tanınmış dört uzman hukukçunun, bu konudaki bilimsel analiz ve raporu da dosyadadır. Bu durumda da, iddianamenin öngördüğü biçimde 141. madde uygulamasına olanak kalmamıştır. Kısacası suç yoktur. Buna karşın işlediğimiz konusunda kuvvetli emareler bulunan bir suç mevcutmuşcasına tutukluluğumuzun devamına karar verilmesi açık haksızlıktır.

Bu yapılmamalıydı, yapılmamalıdır.

Gene Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, tutukluluk süresi olarak, uygulamalarla daha da netleşen ve pekleşen bir "makul süre" kavramı getirmiştir. Davamızda bu sürenin nasıl kat kat aşılması olduğu duruşmalarda örnekleriyle belirtildi. O halde insan Hakları Sözleşmesi özel yasası hükümlerine aykırı olarak makul sürenin dikkate alınmaması açık haksızlıktır.

Bu yapılmamalıydı, yapılmamalıdır.

Nihayet, düşünce özgürlüğü ve Komünist Partisi'nin yasallığı ve bu kapsam içinde 141 ve 142. maddelerin kaldırılması konuları cumhurbaşkanı, başbakan, ilgili bakanlar, profesörler, yazarlar vb. tarafından sayısız kez dile getirilmiş, devlet tarafından özellikle tahrik edilmiş tartışmalarda, açık oturumlarda en yetkili ağızlar konuyu her boyutta incelemişler, kamuoyu yoklamaları ve anketlerin gösterdiği üzere, uzun yılların antipropagandasının birikimine karşın 141 ve 142. maddeler kamu nezdinde çoktan kadük olmuşlardır. Maddelerin hala sürdürülen uygulamaları

ise özellikle davamız vesilesiyle kendini gösterdiği üzere kamu vicdanını yaralayıcı açık haksızlık vasfını kazanmıştır

Gelişmeler bununla da kalmamış, iktidar partisi milletvekillerininin 141 ve 142. maddeyi değiştirerek madde metnine "cebir" unsurunu ekleyen teklifi ile, ana muhalefet

partisinin her iki maddeyi yürürlükten kaldıran teklifi Meclis Komisyonundadır. Parlamentodaki diğer muhalefetin lideri Demirel de son günlerde arkadaşlarımızla görüşmesinde "DYP'nin bu maddelerin kaldırılması için tutumunu deklare ettiğini" açıkladıktan sonra doğrudan bizim durumumuzla ilgili olarak "Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'ın yargılanmalarının tutuklu olarak sürmesine hiçbir anlam veremediğini" belirterek "onlara mahkum olmadan ceza çektiriliyor" demiştir. (30 Mart tarihli Güneş ve Cumhuriyet. Diğer yandan maddelerin değişimi ile ilgili olarak hükümetçe hazırlanması öngörülen tasarı ise, ilk biçimi ile Bakanlar Kurulu'nda görüşüldükten sonra Adalet Bakanlığı'nın alternatif önerileriyle geliştirilmiş olarak Başbakanlığa sunulmuş bulunmaktadır.

Bu durumda hala tutukluluğumuzun devamında, üstelik tutuklulukta geçen süre infaz yasasının şartlı tahliye hükümlerine göre şu anda tam altı yıllık bir ceza mahkumiyetini tamamlamış olmamıza karşın, ısrar çok açık haksızlıktır.

Bu yapılmamalıydı, yapılmamalıdır.

Son sıralardaki uygulamalar da bu açık haksızlığı tümüyle göze batar hale getirmiştir. 8 Aralık 1989'dan bu yana yüzü aşkın arkadaşımız muhtelif il ve ilçelerde durumlarını, yani TBKP yöneticisi ve üyeliklerini, eski TİP ve TKP üyeliği ile birlikte açıkça deklare ederek basın toplantılarına düzenlemişlerdir, veya yurt dışından gene aynı açıklık ve netlikte durumlarına belirterek Ükeye dönmüşlerdir. Haklarındaki koğuşturma ve davalar ise ya doğrudan tutuksuz veya sorgularından hemen sonra tahliye olmuş olarak yürütülmektedir. İstanbul DGM'de böyle olmuştur, İzmir'de böyle, Konya'da böyle.

Dahası var: Eski TİP, bugün de TBKP yöneticisi olan, bunu da ifadelerinde açıklıkla dile getirmiş olan bir arkadaşımız, birkaç gün aynı koğuşta birlikte kaldıktan sonra bizzat sizin, heyetinizin kararıyla tahliye olmuştur.

Dahası da var! Son kez İzmir'de yargılanan arkadaşlarımız ise DGM savcısının "basından da izlendiği gibi TCK'nun 141 ve 142. maddeleri üzerinde bir değişiklik tasarısı olduğu ve Başbakanlıkta bulunduğu, büyük ihtimalle değişikliğin lehte olabileceği, sanıkların sorgularının yapılmış olması vb. gerekçesiyle tahliyelerini istemesi ve mahkeme'nin bu talebi kabulü ile tahliye olmuşlardır.

Bu uygulamalar ortada iken ikimiz, yalnızca ikimiz için şimdiye kadar tahliye cihetine gidilmemiş olması çok açık haksızlıktır.

Bu yapılmamalıydı, yapılmamalıdır.

Konuyu uzatmayacağım ve 104. maddenin suçluluk emaresinden sonra aradığı diğer koşulları, örneğin "kaçma şüphesi"nin olayımızda niçin mevcut olamayacağını tekrarlamayacağım. Onlar da kimbilir kaç kez incelendi, irdelendi. Hepsinde sonuç aynıdır. Yasanın aradığı koşullar olayımızda yoktur. O halde tutukluluğumuzun devamı açık haksızlıktır.

Yapılmamalıydı, yapılmamalıdır.

Evet yapılmamalıydı, ama yapılmıştır. Otuz oturumdan beri ısrarla yapılmıştır. O zaman akla ister istemez şu soru gelir: O halde bu ısrarın arkasındaki gerekçe nedir? Hukuki olmadığına göre ve yalnızca ikimizi hedef aldığına göre bu gerekçe ne olabilir, nasıl nitelenebilir? Uzun süreden beri kafamı kürcalayan soru budur.

Politik bir davada "kişisel taraflılık ve peşin yargıllık" mı? Bu gerekçe tarafımızdan ileri sürüldü ve heyetiniz reddedildi.

Red talebimiz de heyetinizce reddedildi; red talebinin "haklı ve inandırıcı olmadığı" gerekçesiyle.

(Sıra gelmişken belirtiyim: Heyetinizin gerekçesinde söz konusu edilen "red talebinin haklı ve inandırıcı olmadığı" düşüncesi de bizce haklı ve inandırıcı bulunmamıştır. İkinci olarak, heyetin taleple ilgili olarak bizzat karar vermeyi, yani meşhur deyimle hem davalı, hem kadı olmaya nasıl içine sindirebildiğini hala anlamış değilim.)

Ama heyetinizin kararı görüşümüzün değiştirmemiştir. Ancak bu, karşılaştığımız direnci tek başına tümüyle açıklamaya yeterli midir? Uzun yıllardan beri politika ile içiçe yaşamış biri olarak doğrusu sanmıyorum. Ve, daha başka, daha üstün güç ve etkilerin de etken olduğunu düşünüyorum; yalnızca politik sezgime dayalı olarak.

Bu durumda kendimi bir tutuklu olarak değil de bir rehin olarak algılayıp olmam doğal karşılanmalıdır. Belli bir politik fidye veya o anlara gelecek biçimde bir olgunun gerçekleşmesi için, tarafımdan o fidye ödeninceye, o olgu gerçekleşinceye kadar rehin tutulan kişi. Hatta o fidye ve olgulara tahmin bile edebiliyorum.

Durum böyleyse eğer, 40 küsur yıllık politik yaşamın geliştirip bilemediği sezgilerim gerçeği yansıtıyorsa, şimdi buradan, bu kürsüden gayet açık, kesin ifade ediyorum. Boşuna beklenilmektedir. O fidye ödenmeyecektir, o olgu gerçekleşmeyecektir. Bütün ilgililer, etkin ve etkenler bunu böylece bileler.

- 5 -

"Kıran da olsa kırıl kop, fakat eğilme sakin" demişti, Fikret...

Sayın yargıçlar;

Bu dava diğer birçok davayı da tahrik etti, beraberinde getirdi. Dava açılmadan önce dosyamıza eklenen 10 kişi ve dava sırasında eklenmeye çalışılanlar bunun bir örneği. Eğer heyetiniz görev konusunda kesin kararlı olmasaydı, sanırım şimdi müdafilerimizin bulunduğu sıralar tümüyle sanıklarca dolduruluyor olacaktı. Ama bunlardan söz açacak değilim.

Gene davamızın dolaylı yol açtığı diğer bir olgu olarak izleyici kitlesi ile güvenlik güçleri arasındaki çatışmalar vb. nin neden olduğu davalara da söz konusu etme niyetinde değilim.

Son sıralarda aynı durumdaki arkadaşlarımızın büyük kentlerdeki girişimleri sonucu ortaya çıkan İstanbul, İzmir, Ankara vb. davalara da dolaylı olarak bu davanın bir sonucu sayılabilirler. Hayır, onlardan da söz açmayacağım.

Benim burada kısaca ele almaya ve sonuçlandırmaya çalışacağım, ikimizle ilgili soruşturma ve davanın doğrudan neden olduğu davalardır.

Birincisi, hele son "Demiral olayı"ndan sonra artık herkesçe bilinmektedir. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na gözetli süresinde gördüğümüz yasa ve insanlık dışı uygulamalar ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı davranışlarından dolayı Hükümet aleyhinde açtığımız davadır. Çok ilginç gelişmeler gösteren bu davanın safahatı hakkında herkesçe bilinenlerin ötesinde özel bilgilerimize dayalı olarak açıklamada bulunmamak üzere söz verdik. Sözümüzü tutmaktayız. bundan dolayı, ilginç ve ilginç olduğu kadar da ilgililer için uyarıcı bu safahat hakkında birşey söyleyecek değilim. Yalnız şunu belirtmek istiyorum: Dava artık son aşamasındadır, bu ay içinde yapılacak son bir incelemeden sonra önümüzdeki bir iki ay içinde herhalde karara bağlanmış olacaktır.

Bugüne kadar ki seyri içinde bu davanın iktidarın nasıl başını ağrıttığına izleyenler, yalnızca gazete haberlerinden bile yakinen bilmektedirler. O zaman kararın çok daha büyük başağrılarına neden olacağını kestirmek ise zor olmasa gerektir. Son gelişmeler arasında oldukça ayrıntılı olarak basına yansımış tek bir tanesini hatırlatmakla yetineyim: Savcı Demiral olgusu: Avrupa İnsan Hakları Divanı'nda görevli Türk yargıcı sayın Feyyaz Gölcüklü'nün durum hakkında "kabadayılık" saptamasında bulunduğu gazete yazıyordu. Sayın Gölcüklü'nün neden dolayı bu saptamada bulunduğu açık. Ama kanımca eğer bir niteleme gerekiyorsa, bir saptamada bulunulacaksa bunu kabadayılık değil, "korku" sözcüğü ile ifade etmek yerinde olacaktır. Korku, dağları bekleyen korku.

Tırnak içinde 'tanık' sıfatıyla verilecek bir tek ifadeden sonra, bugünkü şüpheli durumu, kat kat şüpheli kılma korkusu. O günlerde gazetelere sütun sütun verilmiş açıklamalara şimdi açıklanamama, dava dosyasındaki altı imzalı mühürlü belgeleri görmezlikten gelememe, gözaltı süresi konusunda olduğu gibi anayasanın, yasaların amir hükmünün nasıl, hangi güçle çiğnenemediğini ortaya koyamama korkusu; korku, dağlara bekleyen korku. Herhalde kimse sayın Demiral'ın yerinde olmak istemeyecektir.

Evet, görünen, bu davanın, iktidarın ve doğrudan ilgililerin sürekli başağrısına daha da ciddi ve çekilmez kilacıdır.

Aynı biçimde yeni başağrılarına yol açmaya aday diğer bir dava da tutuklulukta makul sürenin aşılmasına ilişkin olarak aynı Komisyon'a yaptığımız ikinci başvurudur. Birincisi, gözaltı süresi ile ilgiliydi ve karşı tarafı hükümetle birlikte doğrudan DGM savcılara ve güvenlik güçleri oluşturuyordu. İkincisinde ise hükümet'le birlikte konunun doğrudan muhatapı kaçınılmaz biçimde heyetiniz olacaktır. Esas olarak dosya incelemeleriyle sonuca varacağı için herhalde ilki kadar uzun da sürmeyecektir. Ancak tamamen olağanüstü bir önlem olarak yasada yer almış; o kadar ki bir tutukluluk süresinin 30 günü aşmaması ayrı ayrı maddelerle güvence altına alınmış, ancak yeniden dosyanın incelenmesi ve yeni değerlendirme sonucu ve gene ancak 30 gün süreyle olanak tanınmış tahliye kurumunun, sözcüğün tam anlamıyla kötü kullanılarak, güya her ay yeni bir kararla uzatılıp -bazen o gereğe bile aldirmeden- yıllar boyu tutuklu bırakılmanın nasıl mümkün olabildiği araştırılacak, bu yaygın fütursuzluğun önlenme yolları ortaya konacaktır.

Doğrudan davamızla ilgili olarak ise, her tahliye talebinin, her tutukluluğun devamı kararının bütün şüpheleriyle dikkatle inceleneceğine, aynı şüphelerin taraflarca hatta olayımızda olduğu gibi İstanbul ve Ankara DGM'lerinde nasıl birbirine karşıt, sırasıyla tahliye ve tutukluluğun devamı gerekçesi olarak gösterilebildiği herhalde nasıl şaşkınlıkla karşılanacaktır. Diğer yandan, davanın uzamasına neden olan şüpheler, savcılıkça dosyaya doldurulan evrak, bunlarla ilgili olarak ileri sürdüğüm dava süresini kısaltıcı taleple birlikte aynı sonuca yönelmiş taleplerimizin reddediliş gerekçesi vb. nin büyük bir vukufu değerlendirilecektir, kuşkusuz.

Velhasıl bu dava da yakın uzak ilgililerin uykularını kaçırmaya şimdiden adaydır.

Yurda dönerken üstlendiğimiz görev, çok kısaca Türkiye'de demokratikleşmeye katkıda bulunmak olarak özetlenebilir. Geldiğimizden bu yana, doğrudan ve dolaylı katkımızla gelinen yol, hepsinden önemlisi bu sorunun kamuya mal oluşu, biraz önce belirttiğim başvurular dolayısıyla şimdiden ortaya çıkan düzenleme zorunlulukları ve diğer demokratik veriler, salt

- 2 -  
hukuksallığın ötesinde sosyo-politik gelişmeler, içinde bulunduğumuz koşulların, görevimizi yerine getirmemizi engelleyemediğini ortaya koymaktadır.

Evet, görevimizi yapıyoruz. Türkiye'nin demokratikleşmesine katkıda ~~bulunuyoruz~~ *bulunuyoruz*.

Ve de, dost düşman, yakın uzak, taraf karşıt, ilgili bilgili herkes bu ölçüt, bu çerçevede durup düşünme düşünüp değerlendirme durumundadır ki, görevimizi yapmaktayız. içinde bulunduğumuz koşullar her ne olursa olsun, en son olanağımıza en son noktaya kadar değerlendirmede kararlıyız, azimliyiz.

Görevimizi yapıyoruz, yapmaya devam edeceğiz.

Saygılarımla

06.04.1990  
Nihat Sargın  
imza

TÜRKİYE SOSYAL TÜRSTAV TARİHİ ARKADAŞI İZMİR MA VAKFI

Sayın Yargıçlar,  
Geçen oturumda okunan ve şimdi okunmasına devam edilecek olan evrakla ilgili taleplerini belirtmek üzere söz almış bulunuyorum.

Son oturumda 4. klasör içinde yer alan SÖL BİRLİK yayınları ile ilgili fotokopilerin, klasörün 1-126. sırasına kayıtlı olanların okunduğu tutanağa geçmiş bulunmaktadır. Filhakika okunan yazılar, 1-126. sayfa arasında yer almakta ise de bu sayfalarda bulunan yazıların ancak küçük bir yüzdesini oluşturmaktadır. Bu nedenle,

a) Heyetin okunacak belgeleri seçmekteki takdir hakkına bir diyebileceğim olmamakla birlikte -her ne kadar 24.9.1989 gün ve 6 sayılı karar hepsinin okunmasını emir ise de diğer belgelerde olduğu gibi, heyetçe okutulmayanların da tarafımızdan okutulma istemi olabileceğinden bu hakkı saklı tutmak üzere okunan yazıların başlıkları ve sayfa numaraları ile belirtilmesini, okunacak olanlarda da aynı yöntemin uygulanmasını,

b) 1-126. sayfa içinde yer alan yazılar arasından ancak küçük bir yüzde okutulmuş olup diğerlerinin okutulmasına heyetçe bir gerek görülmediği tutanağa geçiş biçiminden de anlaşılmaktadır. Eğer durum böyleyse söz konusu yazılar arasında küçük bir yüzdeyi dahil sayıp diğerlerini saymamakla hangi objektif ölçütün kullanıldığına muhtaka böyle bir ölçüt kullanılma durumunda olunmakla birlikte şahsen ben bu ölçütü saptayamadığımdan, saptayabileni de görmediğimden, heyetçe açıklanmasını,

c) Her yazı ayrı bir ..... ayrı bir belge olmakla birlikte, bunların herbiri okunduktan sonra sanıklara ne diyeceği sorulmadığı gibi oturum sonunda dahi sorulmadığından, CMUK 250 ve heyetinizin 16.6.1989 gün ve 6 sayılı karara uyarınca her yazıdan sonra ilgili sanıklara söz verilmesini talep ederim.

Baygılarımla

06.04.1990  
Nihat Sarıhan  
imza